

Onderzoek naar de gebruikers van de basisaftrek lijfrente in 2001

Mei 2002

In opdracht van het Verbond van Verzekeraars

Centrum voor Verzekeringsstatistiek
Postbus 93450
2509 AL Den Haag

Samenvatting

Het Centrum voor Verzekeringsstatistiek heeft, in opdracht van het Verbond van Verzekeraars, in het voorjaar van 2002 met medewerking van het onderzoeksbureau GfK PanelServices een consumentenonderzoek gehouden naar het profiel van de groep personen die in 2001 gebruik hebben gemaakt van de basisaftrek lijfrente. Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de kenmerken van deze groep personen, de inkomensverdeling, na te gaan hoeveel personen de premies voor de lijfrente betalen met spaarloon gelden en het vaststellen van het aantal personen dat een pensioengat heeft. In dit rapport worden de belangrijkste resultaten beschreven.

GfK PanelServices heeft hiertoe een netto steekproef van 1103 personen getrokken uit een landelijk representatief panel. Van de 1103 personen hebben er 901 de vragen telefonisch beantwoord en 202 via internet. De overall response is 48%, hetgeen aan de hoge kant is. Het aandeel van de respondenten die de vragen via internet hebben beantwoord is met zo'n 18% eveneens hoog.

Dat het gebruik van de basisaftrek lijfrente slechts voor de hogere inkomens is wordt door dit onderzoek sterk tegengesproken. Het blijkt namelijk dat m.n. de personen met de lagere en middeninkomens gebruik maken van de basisaftrek. Van de ondervraagden had 50% een inkomen beneden de 30.000 euro, 25% tussen de 30.000 en 45.000 euro, 19% meer dan 45.000 euro terwijl 6% het niet wist of het niet wilde zeggen.

Van de respondenten voldoet 64% de premie voor de lijfrenteverzekering vanuit een spaarloonrekening. Van de mensen met een inkomen tot 45.000 euro is dit zelfs 70%, terwijl dit voor de inkomens boven de 45.000 euro iets lager ligt, namelijk op 57%.

Het pensioenbewustzijn van de ondervraagden blijkt aan de lage kant te zijn. Slechts 29% van de ondervraagden denkt een pensioengat te hebben, terwijl dit toch 81% blijkt te zijn. Er is hierbij geen wezenlijk verschil tussen mannen en vrouwen te vinden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
2. Onderzoeksverantwoording	5
2.1. Methode van onderzoek / steekproef	5
2.2. Veldwerkverantwoording	5
2.3. Weging / key-vraag	5
3. Resultaten	7
3.1. Korte beschrijving van de onderzochte populatie	7
3.2. Pensioenbewustzijn en pensioengat	7
3.3. Inkomensverdeling	8
3.4. Spaarloonregeling als financieringsbron	8

1. Inleiding

In het nieuwe belastingstelsel heeft de fiscale facilitatie van lijfrenteverzekeringen een aantal belangrijke wijzigingen ondergaan. Zo is met ingang van 2001 de aftrek voor lijfrentepremies verder beperkt. Iedereen mag nog slechts tot een bedrag van 1.036 euro per jaar aan gestorte lijfrentepremies aftrekken, de zogenaamde basisruimte. Indien men meer wil aftrekken dan de basisruimte dient te worden aangetoond dat men een pensioentekort heeft.

Gelijk met het reduceren van de basisaftrek lijfrente tot slechts 1.036 euro maken diverse politieke partijen zich alweer sterk voor het volledig afschaffen van de basisaftrek. De belangrijkste argumenten hiervoor zijn dat vooral de personen met de hogere inkomens van deze regeling gebruik zouden maken en dat er al meer dan voldoende gedaan wordt aan pensioenopbouw. Het Verbond van Verzekeraars deelt deze mening niet, zeker niet n.a.v. een in 1998 uitgevoerd onderzoek van NIPO, waaruit toen al bleek dat maar liefst 77% van de respondenten een pensioengat had.

Het Centrum voor Verzekeringsstatistiek heeft i.s.m. GfK PanelServices Benelux een onderzoek uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in het profiel van de groep personen die in 2001 gebruik hebben gemaakt van de basisaftrek lijfrente.

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksmethode nader toegelicht. Hierbij wordt ingegaan op de onderzoeksmethode, het veldwerk en de weging naar type afzetkanaal. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek besproken.

2. Onderzoeksverantwoording

2.1. Methode van onderzoek / steekproef

De data voor dit onderzoek zijn aangeleverd door het Verbond van Verzekeraars. Het Verbond van Verzekeraars heeft aan tien verzekeraars gevraagd een steekproef te trekken van personen die in 2001 een lijfrenteverzekering hebben afgesloten en niet meer dan de basisruimte hebben benut.

De personen in deze steekproef zijn vooraf benaderd middels een introductiebrief. Hierin is een korte uitleg van het onderzoek gegeven en is gevraagd om telefonisch of via internet aan het onderzoek deel te nemen. De personen die niet via internet hebben deelgenomen, zijn telefonisch benaderd. Het telefonisch gedeelte van het onderzoek is met behulp van een CATI gestuurde vragenlijst afgenomen bij de adressen die door het Verbond van Verzekeraars zijn aangeleverd.

2.2. Veldwerkverantwoording

Het telefonische veldwerk is uitgevoerd van eind april 2002 tot en met begin mei 2002. In totaal zijn 901 interviews telefonisch afgenomen. De respons van het telefonisch gedeelte bedraagt 43%. De totale respons van het onderzoek is 48%. Wat betreft de itemrespons, hierbij valt op dat 94% van de respondenten bereid is om zijn bruto jaarinkomen prijs te geven.

2.3. Weging / key-vraag

De resultaten van het onderzoek zijn gewogen naar het type afzetkanaal, te weten banken, direct-writer en intermediair. Uit tabel 1 blijkt dat de klanten van een bank en direct-writer iets zijn teruggewogen terwijl de intermediairklanten iets zijn opgewogen. In tabel 1 staat in de kolom "ongewogen" de oorspronkelijke aantallen respondenten weergegeven naar soort afsluitkanaal. In de kolom "gewogen" staan de aantallen verdeeld naar marktpercentage. De aldus verkregen onderzoeksgroep van 1103 respondenten is representatief voor de personen die in 2001 gebruik hebben gemaakt van de basisaftrek.

Tabel 1. Weging naar soort afsluitkanaal

	Ongewogen aantal	%	Gewogen aantal	%
Bank	360	33	331	30
Direct-writer	346	31	276	25
Intermediair	397	36	496	45
Total	1103	100	1103	100

Aan de personen die niet wilde deelnemen aan het onderzoek (de zogenaamde non-respons) is een key-vraag voorgelegd. De key-vraag was "heeft zowel u als uw eventuele partner een zelfstandig inkomen (salaris, eigen bedrijf, uitkering, etc.)? Zo'n 42% van de personen die niet wilde deelnemen, waren bereid de key-vraag te beantwoorden. De antwoorden op deze vraag zijn vergeleken met de resultaten van personen die wel hebben deelgenomen (de respons) om zo een indruk te verkrijgen van de representativiteit van de steekproef.

Uit tabel 2 blijkt dat tweeverdieners iets minder gerespondeerd hebben. Indien echter de totale verdeling (laatste kolom, totale respons op deze vraag is 66%) vergeleken wordt met de respons, dan zijn de verschillen toch minimaal. We kunnen concluderen dat de getrokken steekproef representatief is voor de groep personen die in 2001 gebruik hebben gemaakt van de basisaftrek lijfrente.

Tabel 2. Beantwoording van de key-vraag*

	Respons		Non-respons		Totaal	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Alleen ikzelf	379	34%	74	17%	453	30%
Zowel ik als mijn partner	628	57%	328	77%	956	63%
Alleen mijn partner	35	3%	13	3%	48	3%
Geen van beide	60	5%	11	3%	71	5%
Totaal	1103	100%	426	100%	1529	100%

* Hierbij zijn degenen die wel tot de steekproef behoren en gebeld zijn, maar die afgesloten waren of niet opgenomen hebben niet meegeteld

3. Resultaten

3.1. Korte beschrijving van de onderzochte populatie

De 1103 respondenten in dit onderzoek zijn representatief voor die personen die in 2001 gebruik hebben gemaakt van de basisaf trek. De belangrijkste kenmerken van de ondervraagde personen zijn te vinden in tabel 3.

Tabel 3. Belangrijkste kenmerken van de ondervraagde personen

Kenmerk	%
Geslacht	
Man	67
Vrouw	33
Leeftijd	
<35 jaar	22
35-44 jaar	27
45-54 jaar	35
>54 jaar	16
Huishoudelijke situatie	
Gescheiden	3
Alleenstaand	13
Inwonend bij ouder(s)	3
Gehuwd, samenwonend of geregistreerd partnerschap	81
Weet niet	0
Betaalde baan van tenminste 12 uur per week	
Ja	90
Nee	10
Hoofdkostwinner	
N.v.t.	48
Ondervraagde persoon is de hoofdkostwinner	32
Partner is hoofdkostwinner	20
Beroepsgroep	
N.v.t.	10
Zelfstandige (incl. boer, tuinder, winkelier, eigen bedrijf)	6
Beoefenaar van een vrij beroep	3
DGA	1
Werknemer particulier bedrijf	50
Werknemer overheid (aangesloten bij het ABP)	26
Weet niet / geen opgave/ anders ...	4

3.2. Pensioenbewustzijn en pensioengat

Het pensioenbewustzijn van de ondervraagden blijkt erg laag te zijn. Slechts 29% van de ondervraagden denkt een pensioengat te hebben. Op basis van de verkregen data schatten we het aantal personen met een pensioengat op 81%, hetgeen goed overeenstemt met de 77% uit een in 1998 gehouden onderzoek naar lijfrentegebruik. Er is hierbij geen wezenlijk verschil tussen mannen en vrouwen te vinden. Bij deze berekening is uitgegaan van de bekende lijst met redenen voor een pensioengat, zoals:

- Gescheiden
- Zelf en/of partner geen baan van meer dan 12 uur
- Wisselen van werkkring met en zonder waardeoverdracht
- Onvoldoende AOW-rechten door verblijf in het buitenland
- Het pensioengevend salaris is niet gelijk aan het werkelijke arbeidsinkomen vanwege o.a. secundaire arbeidsinkomen
- Later begonnen met werken of tijdelijk niet gewerkt
- Partner die minstens 5 jaar ouder of jonger is

3.3. Inkomensverdeling

Het zijn m.n. de mensen met de lagere en middeninkomens die gebruik maken van de basisaftrek. Van de ondervraagden had 50% een inkomen beneden de 30.000 euro, 25% tussen de 30.000 en 45.000 euro, 19% meer dan 45.000 euro en 6% wist het niet of wilde het niet zeggen.

3.4. Spaarloonregeling als financieringsbron

Uit tabel 4 blijkt dat 64% van de respondenten de premie voor de lijfrenteverzekering voldoet vanuit een spaarloonrekening. Uit tabel 5 blijkt dat van de mensen met een inkomen tot 45.000 euro dit zelfs 70% is, terwijl dit voor de inkomens boven de 45.000 euro lager ligt, namelijk op 57%. M.b.v. een X^2 -toets blijkt dat er een significante (p -waarde < 0.01) relatie bestaat tussen het bruto jaarinkomen en het gebruiken van de spaarloonregeling om de premie lijfrente mee te financieren. Met andere woorden, het blijkt dat hoe hoger het inkomen, hoe minder de lijfrentepremies gefinancierd worden met spaarloongelden.

Tabel 4. Gebruik van spaarloon ter financiering premie lijfrente

Gebruik spaarloon ter financiering van de premie lijfrente	Aantal	Procenten
Ja	701	64
Nee	358	32
Weet niet / geen opgave	44	4

Tabel 5. Gebruik van spaarloon ter financiering premie lijfrente uitgesplitst naar inkomen*

Bruto jaarinkomen	Wel spaarloon	Geen spaarloon	Verhouding in procenten
< 30000 euro	359	160	69 / 31
30.000-45.000 euro	188	85	69 / 31
> 45.000 euro	117	90	57 / 43
Totaal	664	335	66 / 34

* De personen die het bruto jaarinkomen niet weten of niet willen zeggen en zij die niet weten of ze de lijfrentepremie vanuit de spaarloonregeling hebben voldaan zijn buiten beschouwing gelaten